

Staalbode

#2

Klare taal over staal

Lees de artikelen online op staalbode.nl

Artikel

Tata's enige kans op overleven is gezondheid op één

Artikel

Overheid schuift gezondheid burgers achteloos terzijde in Tata Steel-dossier

Column van Rolf Deen

Outside-in

Tata's enige kans op overleven is gezondheid op één

Begin 2024 beloofde het kabinet de gezondheid van omwonenden van Tata Steel op 1 te zetten. Tot nog toe is deze woordelijke belofte zonder daden gebleven. Voor Tata Steel IJmuiden zelf is de gezondste optie ook de enige optie om te overleven. Die gezonde optie is om snel de vuile 'voorkant' te sluiten, halffabricaten in te kopen en om te schakelen naar een elektrische vlamboogoven (EAF).

Nu bestellen om in 2032 schoner te kunnen produceren

De sterk vervuilende Kookgasfabrieken en de meeste sinter- en pelletlijnen kunnen dicht als Tata overstapt op het gebruik van halffabricaten uit landen met goedkope energie. In haar huidige 'groenstaalplan' voor 2030 wil Tata echter geen halffabricaten inkopen, maar zelf *direct reduced iron* (DRI) gaan maken met aardgas in plaats van steenkool, een optie die niet levensvatbaar is. Ook alle concurrenten hebben die optie stopgezet. Zij wachten en/of gaan inkopen in landen waar dit veel goedkoper is.

Als je DRI uit het buitenland haalt, dan vervoer je dat in de vorm van *hot briquetted iron* (HBI). Adviseurs van de overheid geven aan dat er voor 2030 niet genoeg HBI leverbaar is. Dat klopt echter niet. En waarom kunnen concurrenten dat dan wel? Tata zelf spreekt inmiddels al van 2032 voor haar 'groene' staal, want de kans dat ze in 2030 klaar zijn met hun eigen plannen is bijzonder klein. Als Tata nu bestelt, dan kunnen fabrieken die nu al HBI gaan maken relatief eenvoudig opschalen en leveren in 2030-2032.

De overbruggingsperiode biedt tijd om een *Electric Arc Furnace* (EAF, elektrische vlamboogoven) klaar te zetten om van HBI staal te maken in deel 2 van het proces. Je kunt dan debatteren of je één of twee EAFs neerzet. Eén oven is voldoende voor 4 miljoen ton staal, waar de Hoogovens oorspronkelijk voor uitgelegd is. Voor de 7 à 8 miljoen ton staal die Tata Steel nu maakt, zouden twee ovens nodig zijn. Voor de bewoners zou 4 miljoen ton staal beter zijn, want een EAF maakt ook lawaai en heeft andere nadelen.

Sluiten voorkant: gezond voor omwonenden en Tata zelf

Binnen de maatwerkafspraken zou de overheid zo'n EAF best mogelijk kunnen maken. Dit kan de staatsteuntoets doorstaan en zorgt dat Tata IJmuiden kan overleven, mét steun van de bevolking.

Hopelijk heeft de overheid iets van het RSV-debacle uit de jaren '80 geleerd en stopt zij geen geld in de lopende zaken van Tata Steel (liquiditeitsproblemen en dergelijke), iets dat ook van de EU niet mag wegens staatssteunregels. Een snelle omschakeling met het grootste deel van de vuile voorkant dicht in 2030 (en dus niet slechts de helft, zoals men nu wil) en dan omschakelen naar de EAF zou echt de gezondheid op één zetten, zoals het kabinet beloofde (maar tot nu toe alleen met de mond beleeft). Bovendien is het voor Tata IJmuiden de enige mogelijkheid om te overleven. Zelf DRI maken in de IJmond gaat de overheid te lang onevenredig veel geld kosten, wat de belastingbetaler zal moeten opbrengen. Alle concurrenten van Tata, mogelijke investeerders en **Tata Steel UK hebben deze heilloze optie ook al verlaten**. De gezondste optie is de beste optie: niet alleen voor omwonenden maar ook voor Tata zelf. ■

Overheid schuift gezondheid burgers achteloos terzijde in Tata Steel-dossier

Een van de meest basale manieren waarop een overheid er voor haar burgers kan zijn, is door het beschermen van de volksgezondheid en het waarborgen van de kwaliteit van het leefmilieu. In de praktijk blijkt echter dat gezondheid laag op het prioriteitenlijstje staat en stelselmatig terzijde wordt geschoven ten behoeve van kortetermijnwinsten en andere financiële belangen. Zo óók in het dossier Tata Steel.

Vieze stoffen komen aan alle kanten uit de staalfabriek

Om van ijzererts en steenkool uiteindelijk staal te maken, zijn allerlei chemische processen nodig waarbij grote hoeveelheden afvalstoffen vrijkomen. Deze komen in de lucht terecht en verspreiden zich in de omgeving van de fabriek. Daar ademen mensen de ziekmakende stofdeeltjes in of het slaat neer als zwart stof op huizen, auto's in speeltuinen en parken. Behalve stof produceert Tata ook vast afval in de vorm van staalslakken, die weer als bouwstof worden verkocht. Het wordt steeds meer duidelijk dat **staalslakken voor serieuze milieu- en gezondheidsschade zorgen en dat leidt tot meer verzet**. De (langdurige) blootstelling aan al deze verschillende afvalstoffen zorgt voor serieuze gezondheidsschade bij de bewoners van de IJmond. Ook is de **sterfte van fabrieksarbeiders van Tata anderhalf keer zo hoog als het landelijke gemiddelde**, toonde recent onderzoek van EenVandaag aan. Tata Steel is niet de enige fabriek waar de uitstoot zorgt voor

gezondheidsschade bij werknemers: het is een wijdverbreid probleem. **Een gezondheidsstudie naar een Italiaanse staalfabriek** constateerde ook al dat werknemers significant vaker ziek worden: o.a. maagkanker, prostaatkanker, longkanker en blaaskanker komen minstens 50% vaker voor dan gemiddeld.

Om welke schadelijke stoffen gaat het?

Tata Steel stoot het merendeel van de schadelijke stoffen uit aan de 'vieze voorkant': de zogeheten Kookgasfabrieken 1 en 2, de sinter- en pelletlijnen. Hierin worden het ruwe steenkool en ijzererts voorbereid om daarna de hoogovens in te gaan. Hierbij komen zogeheten Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen (PAKs) vrij, zoals benzo-a-pyreen. Van deze PAKs is al lang bekend en bewezen dat ze kankerverwekkend zijn. In hoge concentraties veroorzaken ze ook oog- en slijmvliesontstekingen, blijkt uit een **onderzoek van het RIVM uit 2020**. In ditzelfde rapport vermeldt het RIVM dat longkanker uit studies naar voren komt als voornaamste effect van arbeidsblootstelling aan PAKs, maar dat ook nier-, blaas-, en huidkanker regelmatig voorkomen. Metingen in de leefomgeving rondom het terrein van Tata Steel wijzen uit dat er in de neerge-daalde stofdeeltjes verhoogde hoeveelheden PAKs voorkomen.

Kinderen in de IJmond blootgesteld aan verhoogde hoeveelheden zware metalen afkomstig van Tata Steel

Naast deze PAKs zijn er ook verhoogde hoeveelheden zware metalen aangetroffen in omgeving van Tata Steel, waarbij **vooral de concentratie lood ongewenst hoog is**. Langdurige blootstelling aan lood kan naast bloedarmoede en een verminderde werking van de nieren ook leiden tot een verstoorde ontwikkeling van het zenuwstelsel. Dit geldt in het bijzonder voor kinderen, bij wie hersenen en zenuwstelsel nog volop in ontwikkeling zijn. Het Algemeen Dagblad schreef: **"RIVM: 'Stof' op huizen en speeltuinen rond Tata Steel zit vol lood en beïnvloedt zelfs IQ kinderen"**. Kinderen hebben bovendien een grotere kans om de zware metalen via huid en mond binnen te krijgen door te spelen op plaatsen waar veel stof is neerge-daald. Voor zowel de PAKs als de zware metalen geldt dat een **aanzienlijk deel afkomstig is van het terrein van Tata Steel**.

Cocktail van gevaarlijke uitstoot, fijnstof en geluids-overlast leidt tot serieuze gezondheidsschade bij bewoners

Tata Steel is ook een grote uitstoter van stikstofoxiden zoals NO en NO₂. Met name NO₂ veroorzaakt irritatie en ontsteking van luchtwegen, ogen, keel en neus en bij hoge concentraties kan het aantal astma-aanvallen en ziekenhuisopnamen toenemen, zo **concludeerde het RIVM wederom in een recent rapport**. Daarnaast draagt ook het geheel aan stofdeeltjes in de lucht (ook wel aangeduid met de term 'fijnstof') bij aan ontstekingen in de longen en een verminderde zuurstofopname. Deze ontstekingen kunnen zich door het lichaam verspreiden en zo ook schade veroorzaken op andere plekken zoals aan het hart- en vaatstelsel.

Het gevolg van al deze uitstoot is dat de bewoners in de IJmond grote gezondheidsrisico's lopen. **Onderzoek van het NIVEL** op basis van huisartsgegevens laat zien dat

bewoners van de IJmond significant meer kans op allerlei gezondheidsproblemen hebben dan bewoners van een niet-industrieel gebied. Het gaat dan om acute symptomen als misselijkheid of braken, buikgriep, symptomen van het oog, pijn of druk op de borst, tintelen van vingers/voeten/tenen, een angstig of depressief gevoel, stoornissen van geheugen en concentratie/oriëntatie, benauwdheid, bloedneus en jeuk, maar het geldt ook voor chronische aandoeningen van het hart, longkanker, COPD en diabetes. Uit cijfers van het Integraal Kankerinstituut Nederland blijkt zelfs dat **longkanker in Beverwijk 51% meer voorkomt dan het landelijk gemiddelde**. Ook uit **de Nederlandse kankeratlas** blijkt dat met name mesotheliomen (longvlieskanker) significant vaker voorkomen in de omgeving van Tata Steel. Longvlieskanker is een zeldzame vorm van kanker en wordt beschouwd als beroepsziekte, voornamelijk als gevolg van werken met asbest. **Steeds meer gezondheidsonderzoeken** laten echter zien dat het risico op deze (en andere) kankersoort vaker voorkomt bij bepaalde beroepsgroepen, waaronder werknemers in de staalindustrie.

Stof, stank en geluid veroorzaakt overlast en hinder voor een groot gedeelte van de bewoners (in Wijk aan Zee is dat percentage zelfs 80%), bijvoorbeeld in de vorm van slaapverstoring. Samen met de onzekerheid en zorgen over de gezond-

heid van henzelf, hun kinderen en naasten **veroorzaakt dit stress en mogelijk ook hart- en vaatziekten**.

In een **rapport over de luchtkwaliteit in de IJmond in 2023** rapporteert de GGD dat de gemeten concentraties van stikstof (NO), roet en fijnstof dat jaar zijn afgenomen. Dat komt niet door minder uitstoot, maar eerder door gunstige weeromstandigheden zoals gemiddeld veel meer neerslag dan anders. Maatregelen die Tata Steel genomen zou hebben, zijn **in de meetresultaten niet of nauwelijks terug te zien**. Bovendien zijn de concentraties van de gemeten zware metalen (ijzer, mangaan, lood, nikkel, cadmium en arseen) vergeleken met 10 jaar geleden niet lager geworden.

Het is duidelijk dat bewoners van de IJmond langdurig blootgesteld zijn aan verschillende stoffen tegelijk en dat dit uiteenlopende gezondheidseffecten veroorzaakt die ernstig afbreuk doen aan de kwaliteit van hun leefomgeving. Hoog tijd dat de overheid de gezondheid van burgers niet langer afdoet als bijzaak, maar beschouwt als een serieuze prioriteit. Een veilige leefomgeving voor omwonenden zou een harde voorwaarde moeten zijn voor financiële overheidssteun en een integraal onderdeel moeten vormen van maatwerkafspraken met grote vervuilers. Te beginnen met Tata Steel. ■

Column van Rolf Deen

Outside-in

In de beeldentuin 'Zee van Staal' doet een persfotograaf zijn best om een 'dramatische' foto van mij te maken. Hij wil zoveel mogelijk dampende viezigheid op de achtergrond terwijl ik aan mijn puffer met astmamedicijn sta te trekken. Het artikel waar de foto bij komt, beweert: **vieze lucht kost de samenleving 2,3 miljard. De bedrijven, waaronder Tata Steel, die de viezigheid veroorzaken worden op geen enkele manier aansprakelijk gesteld voor die kosten. Sterker: ze krijgen geld toe in de vorm van overheidssubsidies en belastingvoordelen.**

Vijftien jaar geleden begon ik als hoofd van de bedrijfsschool van Tata Steel. De mantra van de leiding was: "We hebben de blik van buiten naar binnen nodig. We moeten *outside-in* denken." Dat sprak me aan. De bedrijfsschool-leerlingen zagen de gang van zaken met een frisse blik. En ikzelf had er elders ook al een hele loopbaan opzitten. Maar al snel bleek het gezegde 'Niet bijten in de hand die jou voedt' belangrijker dan het mantra *outside-in*.

Nog steeds hoor ik boze oud-collega's tegen mij zeggen: "Waarom val jij het

bedrijf af? Je vrat er toch ook van?!"

Dat vind ik een vreemde redenering, hoezo moet ik mijn mond houden? Het is juist andersom: juist omdat ik er werkte, moet ik er iets van zeggen. Het gaat hier niet om zeuren over slechte koffie. Het gaat hier om miljarden aan maatschappelijke kosten door ernstige gezondheidsschade. Schade die veroorzaakt wordt door productieprocessen die ook anders en schoner kunnen. En wie weet daar het meeste van, wie zitten er aan de knoppen en nemen met die kennis beslissingen die de volksgezondheid in gevaar brengen?

Niet die ploegendienstmedewerker, niet die onderhoudsmonteur en ook niet de papierschuiver op kantoor. Zij lopen zelf anderhalf keer zoveel risico als de gemiddelde Nederlandse man om voortijdig aan een beroepsziekte te bezwijken.

Neen, het zijn dezelfde leidinggeven- den die nu in Den Haag schaamteloos hun hand ophouden. Volgens de officier van justitie die verantwoordelijk is voor het vervolgen van witteboorden- criminelen zijn drie vragen belangrijk bij het verantwoordelijk houden van leidinggeven- den van vervuilende bedrijven: 'Wist de baas ervan? Was hij of zij in de positie er wat aan te doen? En wat heeft die persoon vervolgens gedaan?' Mijn antwoorden laten zich raden.

Rolf Deen

Contact: info@staalbode.nl

Blijf op de hoogte: staalbode.nl/aanmelden